

Nr 69

3/2003

23. årgang

ISSN 0800-2347

ARVEN

MELDINGSBLAD FOR SANNIDAL HISTORIELAG

Helles lokalhistorie:

ANTON VIGE

1863-1931

*En dyktig lærer og
høyt respektert
sosialdemokrat*

Anton Vige kom fra Vige ved Kristiansand med eksamen fra Kristiansand Seminar. Han ble ansatt i Skåtøy kommune i 1885 og var lærer bl. a. ved Fossing og Langøy skoler. Ved kretssammenslåingen (1890) overtok han Gofjell og Skarbo skoler. Etter at Skarbo skole med lærerleilighet var oppført i 1892, flyttet han dit og var lærer der i mer enn 35 år. I 1928 søkte han om avskjed og fikk denne innvilget, 65 år gammel.

Anton ble gift med Andrea Johannesen, født på Helle i 1872, datter av Anna og Johannes Nilson, begge født i Sverige, men ble norske statsborgere. De hadde også barna: Reinhart, Sverre, Hedvig og Ole, alle utflyttet.

Andrea og Anton bygget sin egen bolig, «Mindrebø», i 1925 - Fossingveien 57.

Foruten å være en dyktig lærer var Anton Vige sterkt sosialt og politisk interessert, og var initiativtaker ved opprettelse av en rekke foreninger

Anton Vige, lærer ved gamle Skarbo skole fra dens oppførelse i 1892 til 1928. - Blyanttegning utført av Olaf Lia.

og lag, både lokalt og på det kommunale plan. Han ble tildelt en rekke kommunale verv og satt i Skåtøy herredstyre i fire perioder (det var da 3 års perioder), hvorav to perioder i formannskapet.

Omkring århundreskiftet ble Skåtøy Lærerlag stiftet, og Vige ble valgt som lagets første formann. Trolig har han også vært blant initiativtagerne i den anledning.

Fra 1906-1914 satt Vige som styrets formann i

Foreningen «En liten hjelper» i Kammerfoss, stiftet i 1927. Bildet er tatt ca. 1950-55. I første rekke fra venstre: Constanse Ljungren, Ingeborg Åsen, Hansine Uberg, Karen Garnvik, Nora Kristiansen. I annen rekke fra venstre: Ragna Brentøy, Ingeborg Knutsen, Rachel Stene, Gudrun Rønning, Elin Støen, Ruth Nordli og Gjertrud Sundbø. I tredje rekke fra venstre: Anlaug Linkjendal, Kristine Sanssouci, Marit Skarvang, Ingeborg Mindrebø, Ågot Pedersen og Ester Lønnerød. Bildet har vi fått av en av våre lesere.

Skåtøy Folkebibliotek (opprettet i 1882). Utlånstedet var da Godtemplarlokalet i Kragerø, hvor Skåtøy kommune også hadde leiet sitt kommunelokale.

Fattigstellet/fattigkommisjonen i Skåtøy hadde sitt første budsjett i 1882. Dette var oppført med kr. 14.000,-. For årene 1888-1902 finner vi Anton Vige som formann. (Forsorgsvesenet her i landet ble opprettet etter lov av 15. 5. 1900).

På Skarbo ble en Avholdsforening stiftet ved århundreskiftet, med lærer Anton Vige som formann. Han var sammen med Even og Amund Gundersen i en rekke år ledere av denne. Arbeidet gikk i mange år meget godt, men etter hvert ble interessen mindre, og foreningen ble så nedlagt.

I 1912 var Anton Vige igjen med på å stifte en avholdsforening, og losje «Hellefjord» av I.O.G.T. var etablert. Vige var forøvrig losjens første formann i noen tid. Foreningen oppførte i 1914/15 sitt eget bygg, «Hellevang» (15/16). Fra 1950-60 årene hadde Ijosen liten eller ingen «aktivitet», og i 1972

ble bygget solgt til Torill og Alf Rugtveit. Dette ble da ombygget til bolig (Kleivaveien 5).

Det var trolig ikke alltid så enkelt på den tid - hverken på Helle eller andre steder - å være en sosialist/«oppvigler». Den eneste virksomhet av betydning for Hellefolk flest var brukseier Biørns Helle Brug, men der var det ikke noe arbeide for fagorganiserte/sosialister. (Ref. til artikkel i «Arven» nr. 57 (3-1999): «Arbeidskonflikten på Helle i 1906».)

I de første årene etter at Skåtøy var blitt eget herred (1881), var kommunevalgene nærmest upolitiske og tilslutningen var liten. Stemmegivningen for disse valg foregikk på ett eneste sted, et leid kommunelokale i Kragerø (Godtemplarlokalet). Det var i mange år kun en valgliste eller «Fellesliste». Det ble senere såkalte «rene lister» og «blandede lister», med navn fra de rene lister. Inntil 1907 foregikk valgene som «flertallsvalg», men ikke i Skåtøy. Dette på tross av at «forholdsvalg» var lovfestet allerede i 1896.

Hjembygden

Hvorhen vi i landet bygger og bor
Vår barndomsbygd ikke vi glemmer.
Jeg mindes der hjemme hos far og mor,
Og alle kamerater og venner.
Jeg mindes den tiden da kjærlig hånd
Bandt hjemmet sammen i broderlig ånd.

Som hjemmet det bandt er også det sted,
Den bygd hvor vi minderne gjemmer.
Til Sannidalsbygden mitt fødested
Rett ofte jeg tankerne vender.
Den bygd der oss fostret med kjærlig hu,
Nu ville vi mindes den jeg og du.

Den ligger så lunt ved drømmende fjord
Omkranset av skogen den fagre,
Og mellom knatter og knauser der gror,
Der ser vi de glinsende akre.
Der strever folket og bygger og bor,
Og hvorhen du ser, det vokser og gror.

Ja Sannidal bygd med skog og med eng
Og nutar med utsikt rundt grensen,
Hvor øyet kan skue grend efter grend,
Fra havet opp til høifjeldsisen,
Et herlig syn med betagende makt,
Dog helst når det sees i sommerdrakt.

Vi skal her berette om et lite lokalt «valgkupp» fra kommunevalget i 1910 der det neppe er tvil om at politikeren og sosialisten Anton Vige var organisatoren. Det var da tre valglister: Arbeider- og fiskergruppen (som fikk 11 representanter), Venstre (6 representanter) og Skarbo valgliste som fikk 3 representanter, bestående av bl. a. Anton Vige og Abraham Skarbomyr. Det var den gang 20 representanter i kommunestyret, og når det lille lokalsamfunnet på Skarbolandet fikk hele tre representanter, var nok dette mer enn en sensasjon. For sosialisten Anton Vige ble det nok et tilfredsstillende resultat.

Trolig har Anton Vige også vært «pådriver» da Skarbo Arbeiderforening ble stiftet den 4. 11. 1911, og Abraham Skarbomyr ble foreningens første formann. Allerede samme år søkte man om tilslutning til Norsk Arbeidsmannsforbund. I februar 1913 finner vi at foreningen skiftet navn til Hellefjorden Arbeiderforening, og blir følgelig i navnet dekkende for hele Helleområdet. Av kopier fra møteprotokoller m. v. fremgår at dette var en relativt liten forening,

Fra en av våre lesere har vi fått låne noen dikt som er fra 1930-og 40-årene. De vil vi bruke i «Arven». De to første sto i nr. 65 og 66, og her er et til:

Hvor Kongeveien slynger sig bred forbi,
Se der ligger Sannidal kirke.
Der ser vi dens tårn der peker mot sky
Til signing for dagens virke.
Der er så naturskjønt som steder få,
og fryder vårt sind ved å se derpå.

Og går du en søndag på kirkevei,
Når klokkerne kalder til messe,
Da stiger minder, man glemmer dem ei,
De gjemmes i hugen for stedse.
Ja kirken den er jo den gamle borg,
Hvor folket samles i glede og sorg.

Ja bygden er fager er sandt og visst,
Jeg ønsker dens fremtid til lykke.
Jeg ønsker dens velfærd fra først til sist,
Den er et av Sørlandets smykke.
Ja signe vår bygd da hver tid og stund,
Og lad den få vårt betroede pund.

November 1930.

-a.

varierende mellom 10-20 medlemmer. Foreningen ble nedlagt i desember 1920.

Fra og med 1915 til og med 1918 finner vi Anton Vige som formann i styret for Bamble krets av Det Norske Arbeiderparti (Bratsberg Amt hadde 4 kretsorganisasjoner). Vi avslutter med en del sitater fra hans årsinnberetning for 1915:

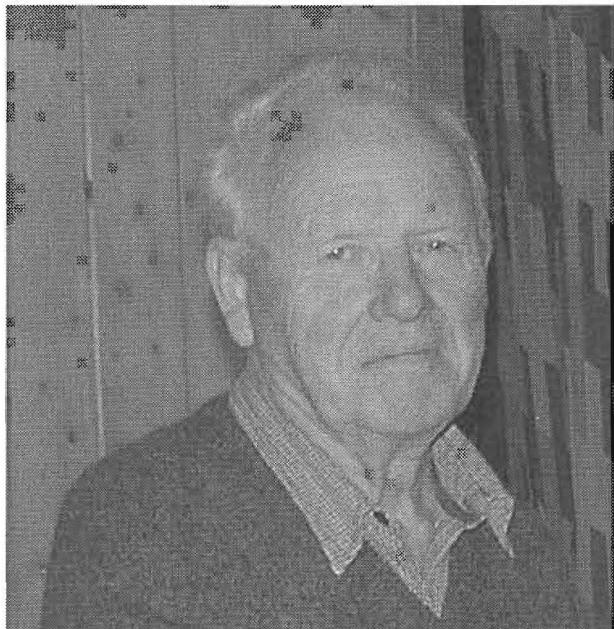
Videre avholdtes et godt besøkt møte med foredrag av undertegnede og etterfølgende diskusjon med stortingsmann Rinde. Et annet sted foredrag av Rinde med etterfølgende diskusjon med meg. På begge steder, særlig det siste, var stemningen overveldende på min side.

Den post på vårt program, som vi tapte på her i kretsen (valgår), var etter mitt skjønn «avvæpningsposten», som skremte mange som ville ha stemt på oss. - Her er meget konservativisme i kretsen, og mesteparten av den bunder i uvitenhet.

Anton Vige var en av de mange, som gikk foran.

- Per -

Skutene ble bygd rett i steinura mange steder! Seilskuter og seilskutebygging på Historielagets høstmøte

Gøthe Gøthesen fra Tjøme var kveldens foredragsholder. Han viste lysbilder og fortalte om seilskuter og seilskutebygging. (Alle foto: Sigmund Heldal)

På historielagets møter tas det ofte fram gamle bilder som mange er interesserte i. Her er det søstrene Marit Ellingsen, Aslaug Menstad og Randi Tradin som ser på et bilde sammen med Hans Kåre Tradin og Per Thomas Svenum.

Om lag 110 mennesker hadde møtt fram til Historielagets høstmøte i Sandidal samfunnshus 16. oktober.

Formannen i laget orienterte om styrets arbeid for tida, der stikkord var dugnader, 2. etg. på Mo skole, Arkivet i Kil, nyopptrykk av Bygdeboka bind 1 og «Arvens» positive økonomiske situasjon.

Kveldens matpause var som sedvanlig både godt - takket være festkomitéen - og lang. Loddosalget innbrakte over 8.000,- kr., bl.a. på grunn av fine gaver fra flere av de frammøtte.

Gøthe Gøthesen fra Tjøme var kveldens foredragsholder. Han viste lysbilder og fortalte om seilskuter og seilskutebygging.

Gøthesen viste innledningsvis detaljer fra en seilskutes utseende, især gallionsfigurene i baugen og de flotte akterspeilene. Han fortalte bl.a. at det ved byggingen av et skip var hele 6-7 forskjellige håndverkere i sving, hvorav tømmermannen, smeden og seilmakeren kanskje var de viktigste.

Vi fikk se bilder fra skipperens lugar, som ofte var ganske komfortabel, og der var det ofte selskap når skipet lå i havn.

I byssa holdt kokken til, og der hadde han en vedkomfyr til rådighet. Dette var selvfølgelig et vanskelig sted å jobbe i dårlig vær. Dessuten hengte mannskapet klær til tørk der, siden dette var det eneste oppvarmede sted om bord.

Gøthesen fortalte også at skutene var mer eller mindre konstant lekk, og derfor var mannskapet svært ofte med på pumpesjau på dekk.

Seilskutenes byggstedene ble kalt verver; likevel ble det bygd bare én skute mange

«Arven» går med overskudd

«Arven» nr. 69 avslutter den 23. årgangen av bladet, og vi er i «vinden» som aldri før!

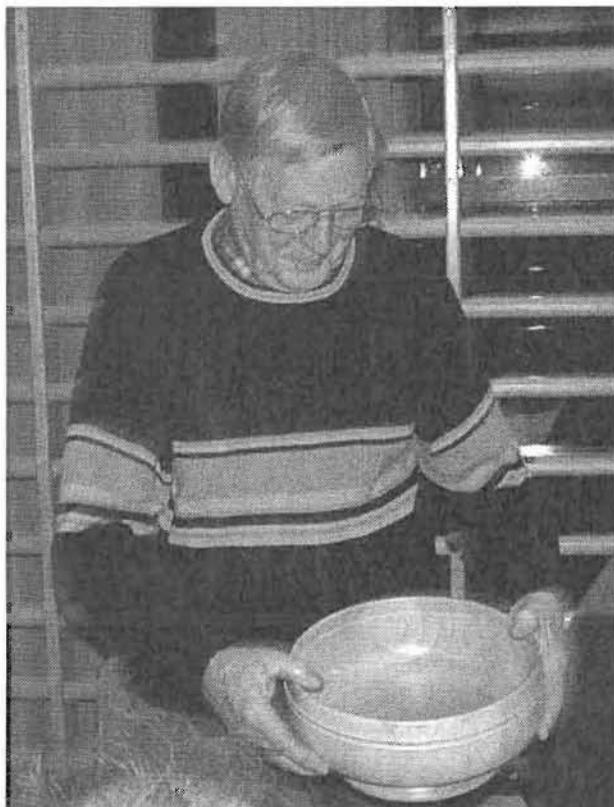
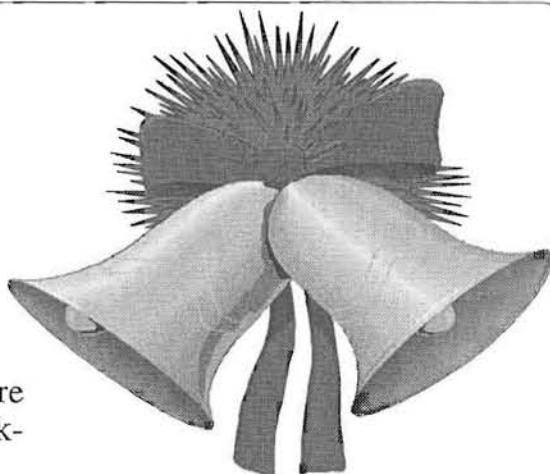
De første årene i bladets historie brukte vi reklameannonser som intektskilde i tillegg til gaver. Etter som årene gikk, klarte vi oss bare med gavene; utgifter og inntekter balanserte akkurat.

Og utviklingen har vært veldig gledelig de siste par årene: Vi går med overskudd! Dette passer naturligvis glimrende midt i trangere tider på Bygdetunet. Blir det nødvendig, kan vi overføre penger dit.

Ellers er stofftilgangen stort sett bra, men vi ønsker oss enda flere innspill fra leserne, både med stofftips og bidrag.

Mye som ellers ville ha gått i glemmeboka, har blitt «gravd fram» de siste årene, og det håper vi vil fortsette.

*Med dette ønsker styret i Historielaget og redaksjonskomitéen i «Arven» alle medlemmer
og lesere av bladet **en riktig god jul!** Og vel møtt i det nye året!*

Ole Solberg var den heldige vinner av den fine trebollen som Kristoffer Holt har dreid.

steder, til og med rett i steinura ved sjøen. Slik var det nok flere steder i Sannidal.

Gøthesen gav en gjennomgang av en seilskutes tilblivelse fra skipskonstruktørens halvmodell, via teljing av kjølen, oppsetting av stevnen, oppspantingen, «drivingen» av skroget mellom bordgangene med drev og bek til detaljene ved en stabelavløping. De fleste skuter gikk ut med akterenden først.

Vi fikk se flotte bilder av den siste stabelavløping i Kragerø, på Biørneverven i Tallakshavn i 1892 da «Kong Oscar 2.» ble sjøsatt. Den var på 800 reg.tonn, en heller liten skute, som de fleste her i landet. Det var som regel stor festivitas ved en stabelavløping.

Seinere skulle mastene rigges opp, og seilmakeren skulle gjøre i stand 1000 - 1500 kvadratmeter seil.

Vi fikk også se bilder fra kjølhaling av en skute. Da la man den over på sida i vannkanten - og det var bare unntaksvis at vervene hadde kraner - og brente bunnen rein med lyngkoster med fyr på.

Gøthesen fikk en blomsterbukett og en del eksemplarer av «Arven» - der vi har skrevet om seilskutetida i Sannidal - som takk for foredraget; dessuten stor applaus fra alle de frammøtte.

Ref.

Sannidal Travselskap 125 år

Noen glimt fra selskapets historie (2)

Vi fortsetter her med noen glimt fra Sannidal Travselskaps historie. Det mangler noen av selskapets protokoller, så noen tiår er det vanskelig å finne noe om, men er det travinteresserte leserne av Arven som har bilder eller noe å berette om fra tidligere tider, så vil vi gjerne ha det.

Første del av 125 års-historien var i «Arven» nr 68.

70-årsjubiléet

Fra årsmeldingen i 1948 ser vi bl. a.: «Den 13. mars avholdt kjøring på Kilsfjorden. På grunn av isforholdene begynte kjøringen kl. 9.00, men det ble allikevel dårlig is, så tidene ble dårlige.

Da dette var 70-årsjubileumskjøring, var det kommet en del gavepremier. Jubileumsprisen gitt av Vafos Brug, tilfalt «Bravi», O. Bornhorst, Kragerø.

Kammerfoss Bruks pokal til raskeste 3-åring, gikk til «Teddy», Tallak Gryting, Gjerstad. Kragerø Blads pokal til raskeste 4-åring, gikk til «Knell», Arne T. Kåsa, Bustrak. Pokalen fra Drangedal Travselskap til dagens raskeste hest, gikk til «Sonja Wenel», Arne Skueland, Gjerstad. Kragerø Sikringsfabrikks pokal til dagens eldste kjører, gikk til Peder Holt, 71 1/2 år.

Vandrepokalen i 8. løp, 1500 meter, med lik start for alle norske hester som hadde deltatt i et eller flere løp, ble vunnet av «Telesvarten», tilhørende Th. Baann, Sannidal.

Som dommere fungerte Arne Mørk, Kragerø, Ole Lill-Østerholt, Gjerstad og Knut Haugland, Solum.

Etter kjøringen var det middag på Nyland Café for kjørere, styret og arrangørstaben. Kl. 8 om kvelden fest på Gimle med premieutdeling, og alt gikk fint og godt for seg over alt.»

Mye folk på «Klokertonet» i Kil. Bildet er trolig tatt i anledning 70-årsjubiléet til Sannidal Travselskap, som avviklet sin travkjøring på Kilsfjorden den 13. mars 1948. Det var mye snø det året, og ikke mulig å få til kjøringen på Tyvand. Bildet har vi fått av en av våre leserne.

Torbjørn Baann med «Telesvarta» på Bunkholst i Farsjø i 1945. «Telesvarta» var i mange år en god traver, blant annet med to aksjer i vandrepokalen i 1947 og 1948. Eva Baann, mor til Torbjørn, sees i bakgrunnen. Bildet har vi fått låne av Signe Baann.

I styret i jubileumsåret var: Per J. Farsjø, Jon Torsdal, Peder Aarøe, Alfred Rønningen, Peder Holt og R. Fuglestvedt.

Opp gjennom tidene er det mange i Sannidal som har hatt travhester. I protokollen for årene fra 1931 til 1949 for travselskapet kan vi i premielistene se disse Sannidalshestene:

Frøya	eier	H. Torsdal
Letta	eier	Peder Holt
Margit	eier	O. Rinde
Blågutt-Lona	eier	Henrik Londalen
Helga	eier	A. Rønningen
Gjerstad-Baus	eier	Peder Aarøe
Frøvik-Frøya	eier	K. Sunde

Borodina	eier	K. Tveitereid
Terna	eier	A. Dalen
Teddy	eier	J. Støen
Rindbu	eier	P. J. Farsjø
Laila	eier	O. Kristiansen
Favorittsokken	eier	Olaf Bråten
Hovland-Sylfiden	eier	Halvor Top
Telesvarta	eier	Thorbjørn Baann
Rudi	eier	G. Kristiansen
Bella	eier	Kr. Saga

Følgende hester hadde aksjer i Vandrepokalen:

28-12-1940	Hoffgubben	tid 3.03,2
24-01-1942	Bassen	« 3.02,1
13-02-1943	Bassen	« 2.55,3
27-12-1943	Gemma	« 2.41,1
27-01-1945	Akron	« 2.43,3
19-01-1946	Bravi	« 2.38,0
01-03-1947	Telesvarta	« 2.49,0
13-03-1948	Telesvarta	« 3.31,2
29-01-1949	Bassen	« 2.41,1

Torbjørn Baann med «Bron», født 15. mai 1927 i øvre Telemark. Faren var «Prestegardsbron». Bildet er tatt på Bunkholst i Farsjø i 1937. Vi har fått låne det av Signe Baann.

Til Sannidal Travklubbs 75-årsjubileum

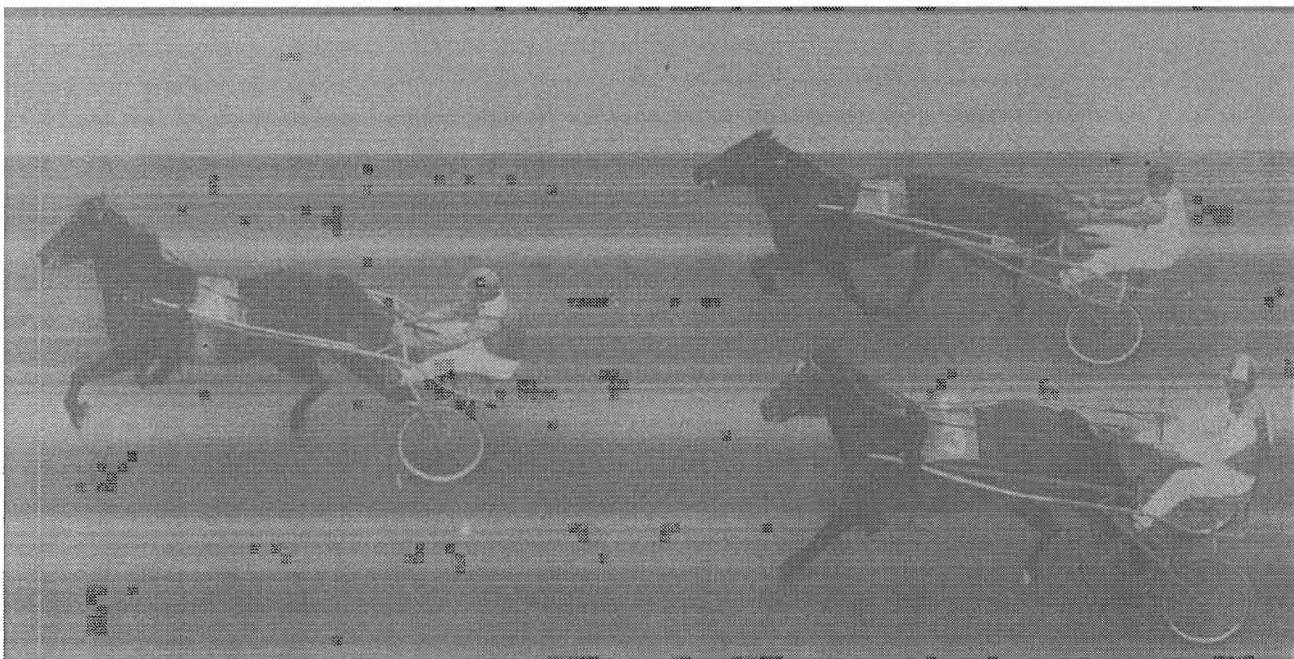
Du smattet og rygget og slet og strei
mellan gampene gikk som en strek din vei.
En gang så kjørte du nesten med halen,
men den gang hentet du også pokalen.

Ved Jubileet vi også minner,
den beste venn en travkjører finner.
Hesten, en travkjørers beste venn,
la festen være til ære for den.

Vi ønsker til lykke med de første 75 år,
fortsatt hell i tiden travklubben består.

Kragerø Travklubb.

Dette var et hilsningstelegram til Sannidal
Travelskaps 75 års-jubileum i 1962

11. august 1974 var det en stor dag for travfolket fra Sannidal på Klostervognen travbane. I et løp med 15 startende hester var tre av de fra Sannidal, og det ble tredobbelts seier til disse hestene: Nr. 1 Donn Piril, eier Thorvald Kristensen, nr. 2 Glimt, eier Harald Farsjø og nr. 3 Jahn Baus, eier Nils Ekehaug. (Målfotoet har vi lånt av Thorvald Kristensen).

Krokheia Travbane

Det var etter Drangedalskjøringen på «Kjella» i 1971 at drømmen om en permanent landbane modnet og faktisk i løpet av kort tid gikk i oppfyllelse.

I avisens «Varden» høsten 1975 kan vi lese føl-

gende: «Nå må «toto-folket» på Klostervognen se nærmere på hestene fra Sannidal, Gjerstad og Drangedal! Travselskapene som søker til disse bygdene, har nemlig gått igang med å bygge sin egen treningsbane på Krokheia i Sannidal, tett ved grensen til Drangedal.

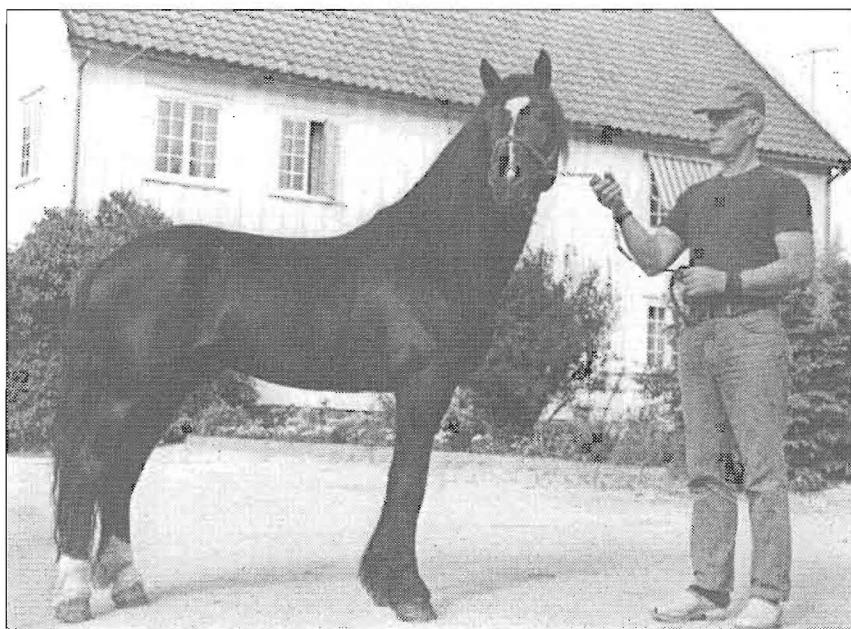
Arbeidet utføres på dugnad, og det er Reidar Rønningen, Walter Tveit og Odd Farsjø som har stilt maskiner til disposisjon for utbyggingen. Uten slik støtte hadde det ikke vært mulig å bygge banen, som ligger på grunn tilhørende Arne J. Moe og Ths. Wastøl.»

Fra Drangedal Travselskaps bok til 100-årsjubileet kan vi bl. a. lese følgende, forfattet av Ove Haugland:

«På forsommelen 1975 ble arbeidet påbegynt. Det var Halvard Hegna som stakk banen. Dette arbeidet tok 3 1/2 dag og ble utført på førsteklasses måte.

Så ble det satt igang med shovler til masse-utkjøringa. Masse hadde vi bra med i en sandhaug i søndre enden av myra.

Samtidig med at shovlene kjørte sand, ble det satt igang boring i fjellet som lå i veien for bane-traséen. Rør ble lagt ned i grøftene, og ba-

Thorvald Kristensen har i mange år vært formann og drivkraften i Sannidal Travselskap, bl. a. med travbanen på Krokheia. I hele 25 år har han hatt avlsstasjon på gården Rinde med mange av landets beste hingster. På bildet står han med «Lyng Svarten».

nen begynte å ta form. Alt ble utført på dugnad av 12-14 travinteresserte menn. Leder av det hele og «primus motor» for travbanebygginga var Thorvald Kristensen.

Banen ble såpass ferdig i 1975 at den gikk an å brøye da vinteren kom, og Sannidal Travselskap arrangerte historiens første kjøring på Krokheia vinteren 1976.

Stallbygg ble også tegnet og planlagt i bortre kant av hesteringen. Tømmer til stall fikk vi av Nils Ekehaug. Vinteren 1977 hadde Drangedal Travselskap kjøring på banen.

I sommer (1977) har vi fått en masse jord av veivesenet, og den har vi delvis fått kjørt ut på skråningene der det er gjødslet og sådd grassfrø. Banedekket er nå gjort i førsteklasses stand. Det er kjørt på makadamsubb og høvlet slett og fint. Banen, slik den ligger nå, er 607 meter lang og 10 meter bred.

Det kan nevnes at Alnes, Det Norske Travselskaps formann, flere ganger har vært og sett på banen, og hver gang har han vært like imponert over

hva vi har fått utrettet med de små økonomiske midler vi har hatt til rådighet.»

Åpning av travbanen i 1978

Krokheia Travbane i Sannidal ble offisielt åpnet søndag den 29. juli 1978. I solvarmt, vakkert sommervær med et tusentall travsportinteresserte ringside og et halvt hundre fyrrige gangere på arenaen, ble dette for hest og transport så kjærkomne ny-anlegg behørig åpnet til feiende toner fra Kroken Musikkorps.

Drangedal Travselskaps Ove Haugland (løpsleder/speaker) ønsket velkommen, og Telemark Travforbunds William Larsen berømmet på vegne av DNT i en kort tale dugnadsinnsatsen bak anlegget.

Larsen gratulerte og understreket med blomster til Ove Haugland, før han åpnet banen offisielt for dagens første kjøring som var i regi av 100-års jubilanten, Sannidal Travselskap, med Gjerstad og Drangedal Travselskaper som medarrangører.»

Forts. O. T.

Et avisutklipp fra 1917 forteller følgende:

Gaardbruker Per Strand omkom ved en kjøreulykke

Fra Kragerø meldes, at gaardbruker Per Strand fra Sandøkedal lørdag er omkommet ved en kjøreulykke. Like ved bygrænsen løp hans hest ut med ham, og han blev slynget mot en stabbesten og saa sterkt kvaestet, at han døde kort efter.

Ulykken hændte ovenfor «Utsigten» i Biørnebyen. Hesten blev skræmt av nogen stene, som laa i veien, og tok ut. Strand og kjøregutten

Her er Peder Strand (1843-1917) fotografert med hest og trille utenfor gården Strand.

blev kastet ut av vognen, hver til sin kant. Stabbesteinen, som Strand ble slynget imot, var spids og rev ham op i underlivet. Han blev straks kjørt til sykehuset, hvor han døde en halv time

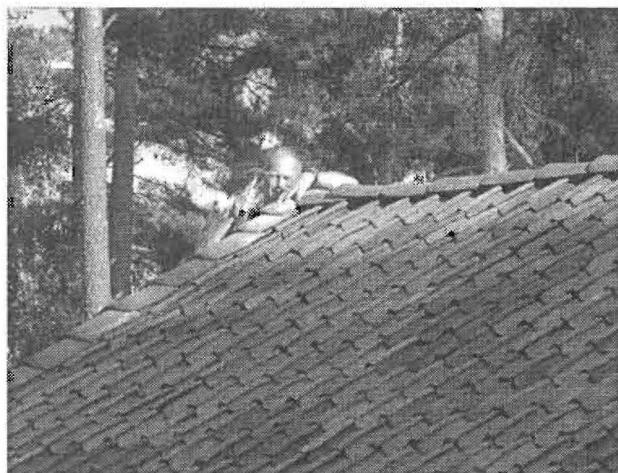
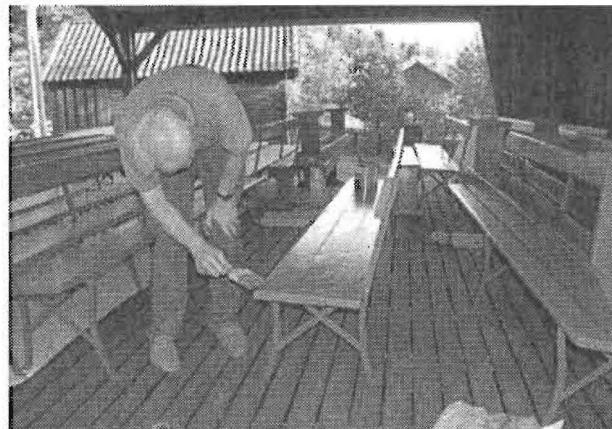
etter.

Strand var en meget anset mand i sit distrikt og feiret nylig guldbryllup under stor deltagelse.»

Nok en sommer med vellykkede dugnader på Bygdetunet *Historielaget planlegger skoleutstilling på Mo skole*

Også i år har det vært arrangert dugnader på Sandidal Bygdetun, til sammen fire, med snaue 20 personer til stede hver gang.

På tross av dårlig vær et par av kveldene ble ganske mye gjort: raking, vasking, rydding, oljing og

Petter Wellek Baann legger her på den siste taksteinen, og det nye scenetaket er ferdig lagt.

Fra Vestmar for 50 år siden:

(Vestmar dat. 8. oktober 1989)

Vestmar hadde i 1939 hentet denne historie fra Morgenbladet for 3. oktober 1839 der følgende korrespondanse fra Kragerø kunne leses:

Tusen takk for gaver siden sist

Siden midten av september har disse gavene kommet inn til bladet:

M. T., Sannidal 100. A.-S. K., do. 100. A. og V. M., Stabbestad 100. J. M. H., Sarpsborg 50. S. E. G., Grimstad 300. H. og K. W., Kragerø 100. T. S., do. 50.

Vi minner

ellers om at «Arven» må adresseres nøyaktig. Stadig flere blader kommer i retur til oss fordi adressene, etter postverkets mening, ikke er fullstendige nok. Vi må derfor be alle mottakere av bladet kontrollere at de har oppgitt korrekt adresse til oss. Hvis så ikke er tilfelle, er vi glade for å få beskjed.

Alle benkene på Bygdetunet har i sommer fått et strøk med maling, og Per Tangen, som her er i sving, har stått for det meste av arbeidet.

tjæring. Det har blitt lagt ferdig takstein på scenen, og benkene har blitt malt.

I tillegg har noen ildsjeler, utenom de faste dugnadene, malt hele rommet i 2. etg. på Mo skole. Der vil vi neste år prøve å få til en skoleutstilling.

Hvis noen sitter inne med saker fra skolen i Sandidal i «gamle dager» og kan tenke seg å gi eller låne disse til Historielaget, ta da kontakt med Lars Jacob Moe.

Kragerø den 28. september 1839

Da Ole Høiland skulle fanges i Kragerø

Saa nær havde man her i gaar taget Ole Høiland. En mann kom inn til Søren Lien for at tage kvarter. Men nogle bønder som var der, oppdaget snart at den fremmede ingen annen kunne være end Ole Høiland, for hvis paagribelse er lovet en belønning af 300 spd. Man sendte bud til Byfogden der, og saa politimester, og han tog med sig underfogden, politibetjent og vegtere for at gibe storyven, mod hvis undvigelse den nødvendige forsigtighed toges med klogskab og aandsnærsværelse. Katheket Juel var ogsaa med i Byfogdens følge.

Man skred inn til personen, som man, da han haardnakket negtede at være Ole Høiland, gav sig i ferd med at maale og undersøke, sammenholdende person med Ole Høilands signalement. Det passet ogsaa temmelig godt! Kun var haaret forskjellig

Sannidalskonfirmanter i 1937

26. september 1937 ble denne flokken konfirmert av T. A. Tande i Sannidal kirke. Det var: 1 Steinung Sollid, 2 Jul Sundbø, 3 Olav Edvin Larsen, 4 Ivar Kristian Tyvann, 5 Inghart Johnsen, 6 Olav Sørdalen, 7 Anton Marinus Holt, 8 Marit Johanne Haugholt, 9 Hjørdis Søndbø, 10 Henny Holtane, 11 Tordis Auråen, 12 T. A. Tande, 13 Karen Johanne Bråten, 14 Inga Marvel Ljunggren, 15 Andora Høyesen, 16 Erling Ingolf Høgmo, 17 Randi Fuglestvedt, 18 Inger Pauline Halvorsen, 19 Asborg Bodil Ekehaug, 20 Gudrun Agathe Gunnarsen, 21 Thordis Hermansen, 22 Solveig Elvira Nyland, 23 Edel Johanne Halvorsen, 24 Asbjørg Dorthea Fossen, 25 Marit Otilde Pedersen, 26 Elisabeth Hammerstad, 27 Guido Dalane, 28 Trygve Lønne, 29 Kåre Thorsen, 30 Håkon Myhre, 31 Reidar Svendsen, 32 Nils Inghart Haugholt, 33 Egil Kristian Thorbjørnsen, 34 Reidar Linkjendal, 35 Arne Rønningen. Bildet har vi fått av en av våre lesere.

farve, og artene, særlig paa kindet, meget utydelige.

For en saa forslagen kar som Ole Høiland kunde det ikke være uoverkommelig at faa haaret og et par arr glattet. Man maate altsaa foretage en storvask paa ham for at undersøge ham i denne henseende, hvilket imidlertid ikke ledet til noget resultat.

Efter deslige fruktesløse anstrengelser for at identifisere hr. Ole Høiland tok en skipper Fehrmann til, som kjente den anholdte, der var styrmand fra Oxfjorden, som igaar kom hertil i sitt lovlige ærend for at søge sig hyre.

Byfogden med sit følge forlod altsaa den for-

mentlige Ole Høiland med undskyldning for det passerede.

Angiverne var meget misfornøide med at gaa glip af belønningen, og styrmanden med den ham imod brugte fremgangsmaade.

NB! Storyven Ole Høiland var født i 1797 og tok sitt eget liv på Akershus festning i 1848, 51 år gammel.

(avskrift foretatt 03-03-03)
- PER -

En vise om bevaringstanken

Skrevet til Fortidsminneforeningens 150-årsjubileum i 1994

Tekst: Margrethe Erikstad

På en busstur med Fortidsminneforeningen, Aust-Agder avd., til Voss i høst, som undertegnede var med på, ble det delt ut noen sanger. En sang var skrevet til Fortidsminneforeningens 150-årsjubileum i 1994. Den sa noe om det vi arbeider med i historielagene, og vi gjengir den her i «Arven».

Mel: «Jeg plukker Fløjlsgræs»

Her lever noen med åpne sanser,
de går på leting i tid og rom.
Som Askeladden de ofte stanser
for de vil spørre og se seg om.
De følger slektenes slitte fotspor
til gamle skatter av stein og tre,
et bukkehorn og en utgått såle
blir til et eventyr med ide:

Å bringe fortid og nåtid sammen
som trå og renning i klart motiv
med norsk natur som den faste rammen
om loft og steinfjøs og folkets liv.
De slitte stavkirker står og smiler
med furet ansikt i stokk og tak.
Som fundamentet i vår kulturarv
de ber så stilt: Ta deg av vår sak.

Det gir historien mål og mening
å finne røtter på steinet sti,
å se sitt ansikt i trygg forening
med slektens ansik som går forbi.
En nedlagt mølle, en tømmerrenne,
en moset steinbro, et veveri,
et trangbodd hus i en gammel bydel
kan skape nærbet og harmoni.

Hver stråle brytes i slekters prisme,
hvert nyfødt barn på vår gamle jord
vil smile blåøyd i optimisme
ved synet av sine fedres spor.
I pact med tiden vil si å komme
før tidens stormer har feiet bort
de krøkte trær og tunge torvtak
som gjorde landskapet kjært og stort.

På sekeluret er år sekunder,
men når sekundet blir riktig brukt
da gror og blomstrer det som et under,
og vernetanken får bære frukt.
Man sier gjerne at eventyret
i kraft av tiden har gjort seg selv,
men her er ett som en hel forening
av Askeladder har skapt med hell!

Det eventyret er ikke ute,
en søker setter seg nye mål.
Her gjelder ikke et snipp, snapp, snute,
for verneviljen er gjort av stål.
Vi har en eventyrbok i hånden
med dikt, grafikk og dekor i gull,
en reisekiste der nye slekter
kan hente skatter, ja favnen full.

*

I Aschehougs konversationsleksikon kan vi lese følgende: «Vernet om norske fortidsminnesmerker var i første halvdel av 1800-tallet vesentlig knyttet til landets fire museer: Universitetets oldsaksamling, Bergen museum, Vitenskabernes selskabs samling i Trondheim og Arendals museum. Men i 1844 stiftet man på professor J. C. Dahls initiativ med tilslutning av en rekke kunstnere og vitenskapsmenn «Foreningen til norske Fortidsminnesmerkers Bevaring». Det var stavkirkene og de middelalderske steinbygninger man hadde sin oppmerksomhet på.»

Fortidsminnesmerkeforeningen er i dag eier av mange bygninger i Norge bl. a. Finneloftet på Voss, bygd 1250, som vi besøkte på turen. O. T.

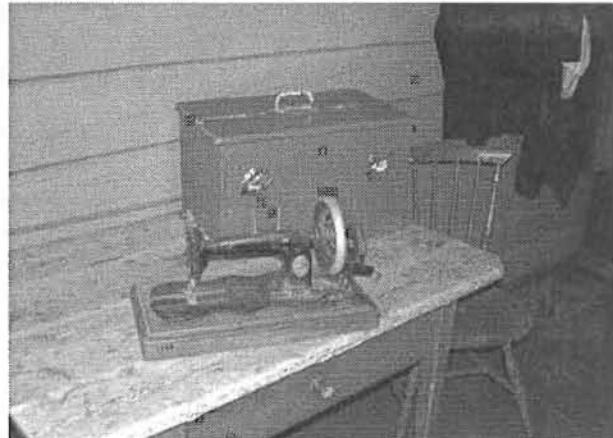

Slik ser
emblemet til
Fortidsminne-
foreningen ut.

Symaskinen til Maren Wiik

Når det blir registrert gaver gitt til Sannidal Bygdetun, er det viktig at dataene om gjenstandene er så riktige som mulig. For en tid tilbake ble det oppdaget feil da Jessi Mostad ville se på den symaskinen som hennes mormor, Maren Wiik, hadde brukt da hun reiste rundt og sydde for familier i Sannidal. Maren var blant annet flink til å sy brudekjoler, for hun var så nøyne med å gjøre fint arbeide.

Det var Jessis mor, Ingeborg Lindheim, som hadde gitt symaskinen til samlingen på Bygdetunet for noen år siden. Reidun Heldal fant frem til symaskinen, men den var da ført i kartoteket med en annen som giver og bruker.

Slik ser symaskinen ut. Det er en enkel, men lett, håndsvivet symaskin fra ca. 1890.

(Foto: Sigmund Heldal)

Dette ble oppklart, for Jessi Mostad kjente igjen symaskinen, og den kofferten som Jessis datter, Ingeborg Sissel Mostad Coward, har, passet til symaskinen. Slike opplysninger er det fint å få rettet på, for rett skal være rett.

*Her sitter Reidun Heldal og Jessi Mostad med den fine kofferten til symaskinen på bordet mellom seg.
(Foto: Sigmund Heldal)*

«Torkell Tandes vei»

Som nevnt i «Arven» nr. 67 har Sannidal Historielag foreslått for kommunen å hedre Torkell Tande med et veinavn; dette i forbindelse med tildelingen av nye veinavn som nå foregår over hele kommunen.

Vi foreslo først Tandes navn knyttet til en bit av Kjølebrønnsveien, noe som viste seg å være vanskelig. Etter nytt forslag fra Historielaget

vedtok Hovedutvalg for samfunn i møte den 5. juni d. å. å kalle veien fra Kjølebrønnsveien til Prestegårdshavna for Torkel Tandes vei.

Vår begrunnelse for forslaget er i korthet Tandes store innsats for bygda på en mengde felt gjennom mange år. Spesielt er det på sin plass å trekke fram opprettelsen av Bygdetunet, som hele bygda har stor glede av hvert år; vår påstand er at dette ikke hadde vært der uten Tandes initiativ.

Sandøkedals herredsstyre (8)

Etter en pause fortsetter vi her gjenomgangen av herredstyresaker i Sannidal i årene 1901-07. Disse har tidligere stått i «Arven» nr. 54, 55, 57, 58, 61, 63 og 64.

For å få den rette "tidsstemningen" har vi beholdt ortografi og setningsbygningen fra 100 år tilbake. Referatene stod i avisens "Vestmar", og de ble i sin tid samlet av Håkon Finstad i Kragerø og gitt som gave til Sannidal Historielag ved 50-årsjubileet i 1992.

Fra møtet 12. april 1905:

Eftergivelse af Skat.

Andr. fra Smed Halvor Bjørnsen om Eftergivelse af de ham for 1904 og 1905 ilignede Skatter.

Enst. besluttedes: Paa Grund af Ansøgerens langt fremskredne Alder, og da han tillige er sygelig, saa det falder ham vanskeligt at tilveiebringe det nødvendige til sit Underhold, finder man at burde indvilge Andragendet.

Kredsbidraget vedk. Opførelse samt Klædning og Maling af Aarø Skolehus.

Skolehuset var i sin Tid beregnet at vilde koste Kr. 8,400 og havde Kredsen forpligget sig til at bidrage med 1/3, dog ikke over Kr. 2,800. Husets virkelige Kostende blev Kr. 7,974.40, hvorav Kredsen ved Udligning har betalt Kr. 2,793.33. Bordklædningen og Malingen kom paa kr. 1,181.85. Hertil havde ogsaa Kredsen gaaet ind paa at bidrage med 1/3, altsaa Kr. 393.95. Dette Beløb er dog ikke blit udlignet og aldrig afkrævet Kredsen. Da der paa

Hovedregnskabet var opført Kr. 34.18 (for Tavlen, Lampen m.v.), der ikke vedrørte Opførelsen, havde Formandskabet i sin Indstilling fratrukket disse Kr. 34.18 fra Hovedbeløbet, der altsaa da blev kr. 7,940.22.

Efter dette havde Kredsen betalt Kr. 146.59 for

«ARVEN» utgis av Sannidal Historielag

Redaksjonskomité:

Ragnar Grønåsen, tlf. 35 99 22 16

Ove Bertelsen tlf. 35 99 03 74

Gunnar Aabøe tlf. 35 99 09 90

Oddvar Tobiassen tlf. 35 99 21 20

Kasserer: Liv Grønåsen tlf. 35 99 22 16

«Arven»s bankgirokontonr.: 2655.60.82854

meget i Bidrag. Trækkes dette Beløb fra hvad Kredsen skal betale til Klædningen og Malingen, fremkommer der Kr. 247.36, som Kredsen altsaa nu skylder Kommunen. Formandskabet foreslog derfor for Herredsstyret, at fatte følgende Beslutning:

«Kr. 247.36 bliver at udligne og afkræve Aarø Kreds, og finder man at Skatteligningen for 1905 bør lægges til Grund for Udligningen og Beløbet udregnes og indkasseres af Herredskassereren sammen med de øvrige Skatter, om han dertil er vilig. For dette Arbeide tilkommer det ham i Tilfælde Kr. 10.00, der udredes af Herredskassen.»

Efter lang Diskussion vedtages Formandskabets Forslag mod 1 Stemme (Strand).

Fra møtet 29. juni 1905:

Valg af Brandmestre i samtlige Brandroder.

Følgende valgtes: **Farsjøroden:** Thomas T. Farsjø, Suppleant: Nils J. Farsjø. **Rinderoden:** Isak B. Aarø, Suppleant: Eilert Aasen. **Vaasjøroden:** Elling Vaasjø, Suppleant: Jens B. Holtane. **Moe-rod़en:** Finbo T. Humlestad, Suppleant: Finbo J. Humlestad. **Lindheimsroden:** Kristoffer Thorsdal, Suppleant: Jakob Ekenæs. **Barlandsroden:** Thomas B. Barland, Suppleant: Johan Brækka.

Funktionstiden begynder 1ste Juli d.A.

Erstatning.

Skr. fra Sveinung Lindheim ang. Skogbranden i Frøvikskogen ved Barlindtjernet. Skr. var ledsaget af Opgave over samtlige Dagsværk, der medgik til Brandslukningen, i alt 89 1/2 Dag á Kr. 2.00, Kr. 179.00. Dette Beløb besluttedes enst. udbetalt af Herredskassen mod senere Refusion af vedk. Brandrode.

Fra møtet 23. august 1905:

Fastsættelse af Handelsskatten for 1905.

Den fastsattes saaledes:

1. Hans J. Hansen	Kr. 16.00,
2. L. Chr. Therkelsen	Kr. 35.00,
3. Frk. Anna Christoffersen	Kr. 16.00,
4. Hegna & Co.	Kr. 20.00,
5. Anton Sandbæk	Kr. 20.00,
6. Peder Gundersens Enke	Kr. 20.00,
7. Ingv. D. Lønne	Kr. 30.00,
8. Ole P. Støen	Kr. 16.00,
9. Th. Moe	Kr. 16.00,
10. Thomas T. Farsjø	Kr. 16.00,
11. John Sveinumsen	Kr. 16.00,

Potetopptagning ca. 1930

Potetopptagning ca. 1930. Her ser vi at den gangen var det godt å være mange når potetene skulle opp. Dette er på gården Mo ved Sannidal kirke, og de har i bruk en hestetrukket potetopptager. På bildet ser vi bak fra venstre: Isak Bratlid og Jacob Moe. Foran fra venstre står: Jacob Moe d.e., en som heter Bjørnsvik, Ester Moe (Røsbak), Anna Moe (Nilsen), Nils Ekehaug, Leif Sundberg, Karl Bakken og Aslak Moe. (Bildet har vi fått låne av en av våre lesere.)

12. Frk. Ingeb. Abrahamsen	Kr. 16.00,
13. H. C. Larsen	Kr. 20.00,
14. Peder Holt	Kr. 16.00,
15. G. Olsen	Kr. 16.00.

Renter og Afdrag paa Gjeld:	Kr. 1500.00,
Sogneprestens Løn:	Kr. 2000.00,
Kirkesangerens Løn:	Kr. 970.00,
Regnskabsførerens Løn,	
Annoncer, Revision m.v.:	Kr. 750.00.

Forslaget, der i lovbefalet Tid, har været udlagt, vedtages enst.

Paa Kiils Skolebudget besluttedes udlignet det af Formandskabet foreslaade Beløb. Forts.

Udgifter ved Skogbrandene i Eidets og Barlands Skoge.

Man besluttede enst. at udrede Udgifterne ved disse Skogbrande, tils. Kr. 347.00, af Herredskassen, mod senere Refusion af vedk. Brandrode.

Fra møtet 24. oktober 1905:

Herrdsbudget for Aaret 1906.

Det ballanserer med en Totalsum af Kr. 30,000.00. Paa Matrikulskylden blir at udligne Kr. 5,200.00 og paa Formue og Indtægt Kr. 23,360.00.

De største Udgiftsposter er:

Skolevæsenet:	Kr. 6000.00,
Fattigvæsenet:	Kr. 7500.00,
Veivæsenet:	Kr. 5000.00,
Amtsskat:	Kr. 4053.00,
Kirkevæsenet:	Kr. 550.00,

Gledelig melding!

Enda et opptrykk av Bygdeboka, bind 1, gårdshistorien for Sannidal, er på gang.

De som enda ikke har skaffet seg denne populære boka, kan nå henvende seg til Historielaget. Vi har satt i gang opptrykk av ytterligere 25-30 eksemplarer, som vi håper skal dekke etterspørselen, iallfall på kort sikt.

B ECONOMIQUE
BL. 70.341.13 BH 04.99

KALSETH, Ernst
Postboks 25
3793 SANNIDAL

Returadresse:
Sannidal Historielag
Adr: Ragnar Grønåsen,
Holtsvingen 20 B
3766 Sannidal

Kragerø og Skåtøy Historielag 25 år

Kragerø og Skåtøy Historielag har i løpet av 25 år hatt fire ledere, og her er tre av dem: Kai Køhler (t.v.), Trygve Braatø og dagens leder, Edith Thiseth. (Foto: J. Åsen/KV)

Sannidal Historielags «kollega» i Kragerø kommune, Kragerø og Skåtøy Historielag, feiret i slutten av oktober 25 års eksistens med innbudte gjester på Bergland i Kragerø.

Laget har siden stiftelsen i 1978 hatt 4 ledere: Kai Køhler, Trygve Braatø, Håkon Finstad og dagens leder, Edith Thiseth.

Under jubiléumsfeiringen ble laget hedret med fortjente godord og fine gaver; bl.a. overrakte ordfører Kari Fosso 15.000 kroner fra kommunen. Ragnar Grønåsen var til stede fra Sannidal Historielag. Han fortalte fra styrearbeid i Kragerø og Skåtøy Historielag i 1980-årene, og han mintes spesielt innsatsen til Håkon Finstad, som han mente var helt unik i lokalhistorisk sammenheng i Kragerø. Grønåsen overrakte, i innbundet tilstand, samlige til nå utkomne 68 utgaver av «Arven», i gave fra Sannidal Historielag.

Under festen hadde ellers disse ordet: Edith Thiseth, Kai Køhler, Per Norseng fra Berg - Kragerø Museum, Birgitte Andersen fra Kragerø Bibliotek, Else Bjørg Finstad og Per Stian Bjørnø Kjendal.

tek, Else Bjørg Finstad og Per Stian Bjørnø Kjendal.

Et morsomt innslag under feiringen var redaktør og typograf Rasmussens besøk, i Ulf Hamrans skikkelse. Han kommenterte, i humoristiske vendinger, mange av dagens begivenheter i Kragerø. Rasmussen, som var dansk, kom til avisene «Kragerø Adresse», forløperen for «Kragerø Blad», i 1855.

Sannidal Historielag gratulerer Kragerø og Skåtøy Historielag med 25 år!

Ref.

Et morsomt innslag under feiringen var redaktør og typograf Rasmussens besøk, i Ulf Hamrans skikkelse. (Foto: J. Åsen/KV)